

Filozofická fakulta Jihočeské univerzity, Ústav bohemistiky

Posudek bakalářské práce

Autor/ka práce a studijní obor: Iva Karvánková, bohemistika

Název práce: Běžná mluva v obci Boršov nad Vltavou

Vedoucí/oponent bakalářské práce: Mgr. Michal Hořejší, Ph.D.

HODNOCENÉ ASPEKTY PRÁCE		A	B	C	N	NN
1	Samostatnost zpracování, porozumění problematice, originalita práce	×				
2	Formulace cílů práce a jejich splnění	×				
3	Koncepce a struktura práce (úplnost, logická posloupnost a vyváženost kapitol, rozsah práce)		×			
4	Práce s literaturou/ s prameny (stav bádání, využití databází, práce s cizojazyčnou literaturou, interpretace a kritická reflexe textů, výběr a úplnost pramenné databáze, její kritika a interpretace)			×		
5	Adekvátnost použitých metod a jejich aplikace		×			
6	Formulace závěrů, příp. výsledky výzkumu	×				
7	Formální stránka práce (grafická úprava, jazyková a stylistická úroveň)		×			
8	Formální stránka práce (citační praxe a bibliografické odkazy)		×			

A = výborně	B = velmi dobře	C = dobře	N = nelze hodnotit	NN= nevyhověl/a
-------------	-----------------	-----------	--------------------	-----------------

Slovní vyjádření, náměty a otázky k obhajobě:

Bakalářská práce Ivy Karvánkové si klade za cíl „...odpovědět na otázky, zda a v jaké míře se [v obci Boršov nad Vltavou] objevují nářeční jevy a zda jsou typické pro jihozápadočeskou nářeční podskupinu, respektive pro oblast Budějovicka.“ (s. 7). Dialektologický výzkum autorka provedla prostřednictvím jednak neelicitovaných rozhovorů a jednak dotazníků zaměřených na testování aktivní i pasivní slovní zásoby autochtonního obyvatelstva.

Práci považuji za kvalitní, tj. za splňující požadavky kladené na bakalářskou práci.

Text sestává z pěti klíčových kapitol – představení lokality, teoretického zakotvení práce, kapitoly věnované metodologii, vlastní analýzy a interpretační části. Sousednost kapitol je logická, funkční, jejich relevance však nestejná. Za zcela redundantní považuji zejména první kapitolu – výběr boršovských reálií a způsob, jímž o nich autorka referuje, nemá pro vlastní výzkum žádný přínos. Namísto povrchního exkurzu do historie obce a do jejího současného života by bylo záhodno zaměřit se na historii osídlení s důrazem na jazykovou situaci. Mám na mysli např. popsat, nakolik místní provozy (pivovar, těstárna) ovlivňovaly míru, s níž místní

obyvatelé cestovali za prací, resp. kolik zaměstnanců z odlišného jazykového prostředí rozvoj lokální výroby do obce přivedl ap. Rozumím tomu, že takovýto výzkum by rámeček BP silně přesáhl, a není tudíž možné, jej po autorce spravedlivě požadovat, to však nic nemění na tom, že stávající podoba kapitoly je obhajitelná jen stěží. O flagrantní prohřešek ale rozhodně nejde.

Problematická je také kapitola 1.2 věnovaná výkladu lexikologie a lexikografie. Kapitola ve struktuře výkladu nepůsobí organicky, resp. budí dojem, že autorka chtěla teoretickou část pouze rozšířit. Informace, které autorka do této kapitoly poskládala, nejsou pro potřeby analýzy a interpretace nijak významné. O kolik lepší by bylo, kdyby se teoretická část zaměřila spíše na širokou škálu sociolingvistických přístupů k výzkumu jazykové situace a dynamiky nářečí (srov. Ireinová 2004a, 2004b, Wilson 2010, Chromý 2015). Kapitola 1.2 ale vykazuje též nemálo věcných nedostatků – např. synchronní lexikologie není sémaziologií a onomaziologií, jak stojí na s. 12; sémaziologický a onomaziologický přístup jsou dva základní metodologické úseky lexikologie (Hladká 2017). Slovo není nositelem věcného významu, jak autorka tvrdí na s. 13; „slovo“ je nositelem též gramatického a pragmatického významu. Problematické je i tvrzení, že slovní zásoba sestává z jádra a proměnlivé oblasti (ibid.); tradičně se hovoří o centru a periférii, přičemž vývojové procesy probíhají různými způsoby v obou – vzájemně prostupných – oblastech. Tvrzení o tom, že rozsah (intersubjektivního) lexikonu se v čase navyšuje, je velmi problematické – ano, vývoj mimojazykové reality vyžaduje rozvoj slovní zásoby, stejný proces však zapřičiňuje i její úžení. A nakonec: lexikografie nezkoumá slovní zásobu v „podstatně širším pojetí“ než lexikologie (ibid.); lexikologie a lexikografie jsou vzájemně komplementární, tj. každá sleduje rozdílné cíle. Úkolem lexikografie přitom je tvorba slovníků.

Dílčí nedostatky vykazuje také kapitola 1.6 věnovaná metodě. Sdělení „Řešitel také pouze navazuje už na předem rozpracovaný obor, nikoli nevytváří nový obor, v sociologii se toto východisko nazývá vědecké paradigma.“ (s. 21) není snadno srozumitelné. Nereferuje pojmenování *obor* spíše k výzkumu či tématu? Proč není legitimní započít nový výzkum či pozměnit paradigma? Nesouhlasím ani s tím, že v oblasti dialektologie mohou být uplatněny pouze dvě metody: sběr materiálu a jeho interpretace (rozumím-li správně). Sběr a interpretace není metodou ve vlastním smyslu slova. Metodou je např. výzkum formou dotazníku, řízeného rozhovoru, pramenného bádání, experimentu ap. Nesamozřejmě je také tvrzení o tom, že by skupina respondentů měla sestávat ze zástupců každé generace, mužů i žen či osob s různým vzděláním. (s. 22). Kritéria, jež určují složení skupiny respondentů, jsou velmi různorodá a jejich volba závisí na konkrétní povaze výzkumu. Také proto by každému výzkumu měla předcházet velmi precizní formulace hypotézy! Jak už jsem ale uvedl výše, vlastní analýza a její interpretace je pro potřeby BP dostačující. Autorka naložila adekvátně jak s materiálem, jež nabyla prostřednictvím rozhovorů, tak také s dotazníky. Problém vidím jen ve velikosti vzorku (respondentů je málo a jsou s autorkou spřízněni). To, že autorka těžiště svého výzkumu položila právě na neelicované rozhovory, ale nebezpečí zkreslení výrazně zmírňuje.

Výtky k interpretaci mám především dvě: nemohu snadno přistoupit na to, že pozorování diftongu *ou* ve slovech *mouka* či *houba* je z hlediska dialektologického jakkoli příznakové, a tedy pozoruhodné. Obecná čeština je dialektem spíše sociálním (tj. skutečně univerzálním, obecným), a proto je historická změna *ú > ou* jevem, který se týká češtiny jako takové. Z hlediska dialektologického je tedy příznakové pouze skutečně regionální *múka* ap., nikoli *mouka*. Podobně tak u *šč > št*.

Práce vykazuje nemalou míru formálních (zvl. stylistických / slovosledných) nedostatků, zejména v první kapitole. Jen namátkou: ...obec zahrnuje kromě Poříčí ještě také další dvě části... (s. 9) > kromě Poříčí zahrnuje ještě dvě...; ...klášteru, byl jako svědek... (ibid.) – nadbytečná interpunkce; ...fakt, že i Poříčí bylo velmi brzy osídleno. (s. 10) > fakt, že velmi brzo bylo osídleno i Poříčí.; Po jméně apoštola Ježíše Krista, Jakubem Větším, je pojmenováno... (s. 11) > Podle apoštola Jakuba Většího je pojmenováno; ...je cílem pro milovníky... (ibid.) > je cílem milovníků; Kromě toho, zde... (s. 12) – nadbytečná interpunkce; ...takže se mezi nářečím se vyskytují... (s. 14) > takže se mezi nářečím vyskytují; múka X spisovně mouka (s. 15) > múka × spisovně mouka; Pokud se jedná o Českou republiku, rozprostírají se... (s. 16) > V české republice se rozprostírají; již zřídka používaná změna je výslovnost... (s. 20) > zřídka se objevující, vyskytující ap.; ...byl předložen i dalším osobám, celkem patnácti... (s. 24) > byl předložen i dalším patnácti osobám; ... nebála o jakékoliv problémy... (s. 25) > nebála jakýchkoliv problémů.

Jeden nedostatek nacházím také v citační praxi – forma NESČ, 2012–2020, cit [2021-03-30] vede k nepřehlednosti. K jakému heslu slovníku autorka odkazuje, musí totiž čtenář uhadovat. NESČ přitom sám odkazy generuje (a formu citace i vyžaduje!).

Závěrem opakuji, že předložená práce je kvalitní a plně obhajitelná. Vzhledem k dílčím nedostatkům ji ale navrhuji hodnotit jako velmi dobrou.

Literatura

Hladká, Zdeňka (2017): LEXIKOLOGIE. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny. URL:

<https://www.czechency.org/slovník/LEXIKOLOGIE> (poslední přístup: 28. 5. 2021)

Chromý, Jan (2015): Vliv jazykových faktorů na užívání protetického v- v pražské mluvě. Slovo a slovesnost, 76, s. 21–38.

Ireinová, Martina (2004a): Běžně mluvený jazyk v Jindřichově Hradci a v dalších českých městech. In Spisovnost a nespisovnost. Zdroje, proměny a perspektivy. Brno: Masarykova univerzita, s. 81–86.

Ireinová, Martina (2004b): Frekvence hlavních obecně českých hláskoslovných jevů v mluvě nejstarší jindřichohradecké generace. Sborník prací FF brněnské univerzity. A, Řada jazykovědná, 53, s. 115–123.

Wilson, James (2010): Moravians in Prague. A Sociolinguistic Study of Dialect Contact in the Czech Republic. New York: Peter Lang.

Otázky k obhajobě:

- 1) Je ‚nástroj k pletí‘ skutečně jiným významem lexému plečka ‚staré jízdní kolo‘?
- 2) Je to, že protetické v- používali především zástupci střední a nejstarší generace, důkazem toho, že se u nejmladší generace v tomto ohledu více projevuje obecná čeština? Dokázala byste jev vyložit také jinak?
- 3) Na základě čeho tvrdíte, že jev, který registrujete u všech generací, bude přetrvávat i nadále?
- 4) Může výzkum skutečně něco „potvrdit“? Pokud ano, jak by věda dosahovala nových poznatků?

5) Lze v kontextu středověku hovořit o české národnosti zcela samozřejmě?

Bakalářskou práci doporučuji k obhajobě.

Navrhovaná klasifikace: velmi dobře

V Českých Budějovicích dne 29. 5. 2021

.....
podpis vedoucího/oponenta bakalářské práce

Stupeň klasifikace:	výborně	velmi dobře	dobře	nevyhověl
---------------------	---------	-------------	-------	-----------